

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΪΟΜΑΔΑΣ

«δημοκρατικὸν μὲν εἶναι τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς, τὸ δ' αἰρετὰς ὀλιγαρχικόν...»

(Ἡ ἀνάδειξη στα αξιώματα με κλήρωση θεωρεῖται δημοκρατική, ἐνὼ με ἐκλογή ὀλιγαρχική...)

Ἀριστοτέλους, *Πολιτικά*, 1294b 8-9.

Σας δίνονται πιο κάτω ιστορικές πηγές και παραθέματα ἀπὸ σύγχρονα βιβλία που αναφέρονται σε ἓνα ἀπὸ τα μέσα προστασίας της αθηναϊκῆς δημοκρατίας. Ἀφού τα μελετήσετε, να καταγράψετε στον πίνακα που ακολουθεῖ τα στοιχεία που σας ζητούνται. Στη συνέχεια θα τα παρουσιάσετε στην τάξη.

Ορισμός και περιγραφή του πολιτικού μέτρου	
Σκοπός	
Θετικά στοιχεία	
Ἀρνητικά στοιχεία	

1. Στην Εκκλησία του Δήμου πραγματοποιούνταν οι εκλογές και εκδίδονταν τα ψηφίσματα. Η ικανότητα να μιλάει κάποιος δημόσια (να δημηγορεί) για πολιτικά ζητήματα θεωρούνταν σημαντική και μερικοί σοφιστές (περιοδεύοντες ρητοροδιδάσκαλοι του 5ου αιώνα) ισχυρίζονταν ότι μπορούσαν να διδάξουν αυτήν την τέχνη. Διαβάστε την απάντηση του Γοργία από τους Λεοντίνους της Σικελίας στον Σωκράτη.

(Πλάτωνος, *Γοργίας*, 452D 2- E4):

— Σωκράτης: *Απάντησέ μου, ποιο είναι αυτό που λες ότι είναι το σπουδαιότερο αγαθό για τους άνδρες και του οποίου εσύ είσαι τεχνίτης;*

— Γοργίας: *Αυτό που πράγματι είναι το σπουδαιότερο αγαθό για τους άνδρες, Σωκράτη, η αιτία τόσο της ατομικής τους ελευθερίας, όσο και της εξουσίας τους έναντι των άλλων μέσα στην πόλη.*

— Σωκράτης: *Για ποιο πράγμα μιλάς;*

— Γοργίας: *Την ικανότητα να μεταχειρίζονται λέξεις για να πείσουν τους ενόρκους δικαστές σε ένα δικαστήριο ενόρκων και τους βουλευτές στη βουλή και τους συγκεντρωμένους στη συνέλευση του λαού και σε κάθε άλλη συγκέντρωση πολιτικής φύσης.*

«Ο Περικλής από της Πνυκός δικαιολογών χάριν της Ακροπόλεως δαπάνας», έργο του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου Χατζημιχαήλ

2. «Και έχουν όλοι τα ίδια δικαιώματα σύμφωνα με τους νόμους για τις ιδιωτικές διαφορές μεταξύ τους. Ως για τα δημόσια αξιώματα όμως, για όποιαν ικανότητα εκτιμάται ο καθένας, δε φτάνει σε θέση πολιτική εξαιτίας της τάξης όπου ανήκει παρά από την αξιωσύνη του. Κι ούτε εξαιτίας της φτώχειας του, όταν μπορεί να προσφέρει κάτι καλό στην πολιτεία, αποκλείνεται από το αξίωμα επειδή είναι ταπεινός. [...] Γιατί μόνο εμείς θεωρούμε όποιον δεν ανακατεύεται σε αυτά (= δε συμμετέχει στα κοινά), όχι σαν άνθρωπο που κοιτάζει τη δουλειά του, αλλά σαν άχρηστο»

(Θουκυδίδη, 2. 37.1 και 2.40.2, μτφρ. Ι.Θ. Κακριδής 1962)

3. «Να χάνει τα πολιτικά του δικαιώματα όποιος μένει ουδέτερος σε περίπτωση που θα ξεσπούσε εμφύλια διαμάχη στην πόλη. Ήθελε, όπως φαίνεται, ο Σόλων κανένας πολίτης να μη μένει αδιάφορος και ασυγκίνητος για τα δημόσια ζητήματα κοιτάζοντας μόνο πως να εξασφαλίσει τα δικά του συμφέροντα, ούτε να καυχιέται πως δεν πονά κι αυτός και δεν πάσχει με τα δεινά της πατρίδας του. Αντίθετα, έπρεπε ο πολίτης από την αρχή να παίρνει θέση πλάι σε αυτούς που ενεργούν πιο σωστά και πιο δίκαια και να κινδυνεύει μαζί τους και να τους βοηθά, αντί να περιμένει ακίνδυνα να δει ποιος θα νικήσει»

(Πλουτάρχου, Σόλων, 20)

4. «Οι αρχαίοι δε χρησιμοποιούσαν για ένα κράτος ονόματα εδάφους π.χ. Αθήνα ή Μακεδονία [...] αλλά ονόματα ανθρώπινων ομάδων, κοινοτήτων: Αθηναίοι, Φεραίοι, Μακεδόνες κ.λ.π. [...] Τα ονόματα του τύπου 'Αθηναίοι' έχουν σημασία αντίστοιχη με 'κυβέρνηση', όταν σημαίνουν το Δήμο, που ήταν το κυρίαρχο όργανο του κράτους. Άλλως σημαίνουν είτε τους πολίτες εν γένει είτε την πολιάδα κοινότητα των Αθηναίων»

(Μ.Β. Σακελλαρίου, *Η Αθηναϊκή δημοκρατία*, Ηράκλειο 2008⁴ [1η έκδοση 1999], σ. 148)

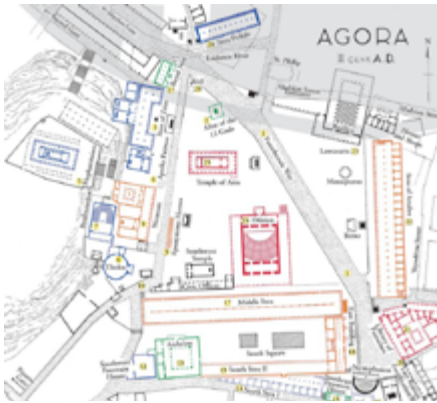
Διοικητική διαίρεση της Αττικής επί Δημοκρατίας
(αναδημοσίευση από Μ.Β. Σακελλαρίου, *Η Αθηναϊκή δημοκρατία*, Ηράκλειο 2008⁴ [1η έκδοση 1999], σ. 47, εικ. 1)

5. «Έως τότε (= την εποχή του Κλεισθένη) ο τύπος της ονομασίας των ευπατριδών διέφερε από τον τύπο της ονομασίας των μη ευπατριδών κατά το ότι ο πρώτος περιείχε και τη μνεία του οικείου γένους. Έτσι ονόματα του τύπου Μιλτιάδης Φιλαΐδης, Μεγακλής Αλκμεωνίδης δήλωναν μια δεδομένη κοινωνική υπεροχή των προσώπων που τα έφεραν και συγχρόνως απαίτηση διακρίσεων υπέρ αυτών. Ο Κλεισθένης επέβαλε έναν τύπο ονομασίας για όλους τους πολίτες, ο οποίος περιείχε τρία στοιχεία: το προσωπικό όνομα, το όνομα του πατέρα και το όνομα του δήμου. Αυτός ο τύπος εξομοίωνε όλους τους Αθηναίους πολίτες, συγκάλυπτε υφιστάμενες κοινωνικές διακρίσεις και διαδήλωνε ότι τέτοιες διακρίσεις δεν είχαν εφεξής θέση στο δημόσιο βίο. Επί πλέον του νέου τύπου ονομασίας των Αθηναίων πολιτών, ο Κλεισθένης απαγόρευσε με νόμο το φυλοκρινεῖν, δηλαδή τις διακρίσεις μεταξύ των πολιτών με βάση τις διαφορές στην καταγωγή τους»

(Μ.Β. Σακελλαρίου, *Η Αθηναϊκή δημοκρατία*, Ηράκλειο 2008⁴ [1η έκδοση 1999], σ. 324-325)

6. «Με την ακριβέστερη σημασία της λέξης με τίποτε άλλο δεν ορίζεται τόσο ο πολίτης παρά με τη συμμετοχή του στις δικαστικές λειτουργίες και στα αξιώματα. [...] Τι είναι λοιπόν ο πολίτης, από αυτά γίνεται φανερό· σε όποιον δηλαδή υπάρχει η δυνατότητα να μετέχει στην πολιτική και δικαστική εξουσία λέμε ότι είναι πια πολίτης της συγκεκριμένης πόλης και πόλη από την άλλη είναι το σύνολο από τέτοια άτομα, που είναι αρκετό για την εξασφάλιση της αυτάρκειας στη ζωή τους, για να το πούμε γενικά»

(Αριστοτέλους, Πολιτικά, 1275α 22)

7. «Η συνεδρίαση άρχιζε πολύ πρωί με το χάραμα. Το σήμα δινόταν με μια σημαία που κυμάτιζε στην Πνύκα. Αμέσως η αστυνομία έκλεινε τους δρόμους που οδηγούσαν στην αγορά, σημείο συνάθροισης των περιπατητών και διοχέτευε τους πολίτες προς την κατεύθυνση που έπρεπε να πάρουν. [...] Ανέβαιναν από έναν πολύ ανηφορικό δρόμο. Λίγο πριν από την κορυφή έφταναν σε μία ταράτσα, όπου ανακάλυπταν μια θαυμάσια θέα προς τη θάλασσα, την Αγορά, τον Άρειο Πάγο και τα Προπύλαια της Ακρόπολης. [...] 'Ποιος ζητά το λόγο;' (Τίς αγορεύειν βούλεται;) Με αυτές τις λέξεις άνοιγε ο κήρυκας τη συζήτηση...»

(G. Glotz, Η ελληνική «πόλις», μτφρ. Α. Σακελλαρίου, Αθήνα 1994 [4η έκδοση], σ. 169-170)

Χάρτης της Αγοράς των Αθηνών τον 2ο αιώνα μ.Χ. από: <http://www.agathe.gr/id/Agora/Image/2008.20.0002>

Γραπτή εργασία για το σπίτι

Να επιλέξετε μία από τις δύο προτεινόμενες δραστηριότητες:

1. Να υποθέσετε ότι είστε Αθηναίος πολίτης περί το 450 π.Χ. και εκφράζετε δημόσια την άποψή σας για τη δημοκρατία της εποχής σας και τα μέτρα προστασίας της. Να συντάξετε σύντομο κείμενο (100-150 λέξεις) από τον προφορικό λόγο σας στην Αγορά, στη Βουλή, στην Ηλιαία ή σε άλλο δημόσιο χώρο της αρχαίας Αθήνας.
2. Να συντάξετε ένα άρθρο για την ημερήσια «εφημερίδα» της αρχαίας Αθήνας «Η Φωνή της Δημοκρατίας» (100-150 λέξεις), με θέμα τα μέτρα προστασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Μπορείτε να βοηθηθείτε απαντώντας και στα ερωτήματα που ακολουθούν:
 - *Ποια πιστεύετε ότι είναι τα θετικά και τα αρνητικά από την εφαρμογή του συγκεκριμένου πολιτικού μέτρου στην αρχαία Αθήνα;*
 - *Πώς πιστεύετε ότι αυτό το μέτρο προστάτευε την αθηναϊκή δημοκρατία; Να δικαιολογήσετε την άποψή σας;*

Μπορείτε, αν θέλετε, να γράψετε τον τίτλο του άρθρου σας στα αρχαία ελληνικά (με τη βοήθεια του Ηλεκτρονικού Λεξικού της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας). Επίσης, μπορείτε προαιρετικά να συνοδεύσετε το κείμενό σας με σχετικό σκίτσο ή εικόνα.

Χρήσιμο υλικό μπορείτε επίσης να βρείτε και στις ιστοσελίδες:

<http://www.fhw.gr/chronos/>

<http://project.athens-agora.gr/maps/index.html> (Χάρτης της αρχαίας Αθήνας)

<http://www1.fhw.gr/projects/courts/index.php?main=yes> (Μια ημέρα στα αθηναϊκά δικαστήρια)

<http://www.ime.gr/projects/bouleuterion/gr/> (Βουλευτήριο: φυτώριο ενός θεσμού)

http://project.athens-agora.gr/index.php?lang_id=gr/ (Η αρχαία Αγορά της Αθήνας)

<http://www.users.globalnet.co.uk/~loxias/agora.htm> (Διαδραστικός χάρτης της αρχαίας Αγοράς)

http://www.onlineclass.gr/books/Leksiko_Arxaias_Ellinikis_Glossas.pdf/ (Ηλεκτρονικό λεξικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας)